

distance departmental teaching is offered with the open source code of – Moodle, that due to the multifunctionness and opens new wide possibilities of communication simplicity of the use, with a teacher, controls quality of educating and allows to study educational material as asynchronously in an own rate, so real-time, to organize online-lectures and seminars from any part of the world.

Key words: controlled from distance educating, educational process, information technologies, self-organization, online-education, synchronous and asynchronous co-operation, Internet.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2017 р.

Прийнято до друку 27.06.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Ваховський Л. Ц

УДК 37.013.42

Н. А. Коношенко

**КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ
СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ОЗДОРОВЧОГО
ЗАКЛАДУ**

Проблема впливу культурно-дозвіллевої діяльності на людину не є чимось принципово новим для педагогічної науки: про неї висловлювались відомі мислителі минулого, вона неодноразово ставилась самим життям, її значущість підтверджувалась встановленими наукою фактами. Однак процес швидких соціальних змін, що відбуваються зараз у світі і в нашій країні, спонукають нас по-новому оцінювати питання про виховну ефективність культурно-дозвіллевої діяльності.

Характер дослідження визначив необхідність звернення до наукових робіт, предметом яких стало вивчення особливостей і педагогічних можливостей сфери дозвілля, соціалізація особистості та її творчий розвиток в умовах культурно-дозвіллевої, ігрової діяльності (В. Лепелєв, В. Піча, Е. Смирнова, Т. Сущенко, Н. Тарасюк, В. Торенський, Н. Хамська тощо).

Метою цієї статті є теоретичне обґрунтування культурно-дозвіллевої діяльності як засобу соціалізації підлітків в умовах оздоровчого табору.

Дозвілля підлітків, які перебувають в оздоровчому таборі, – це сфера, де яскраво розвивається їх природне прагнення до свободи та незалежності, активної діяльності й самовиявлення. В умовах дозвілля формуються так звані «неформальні колективи», що дають підліткам можливість виступати в нових соціальних ролях. Дозвілля – це особлива сфера, де підлітки задовольняють особистісні потреби самоперевірки,

самооцінки свого «я». Це – зона активного спілкування, де вони реалізують особисті інтереси, потреби у контактах.

В умовах дитячого оздоровчого закладу освоєння підлітками цінностей художньої культури, на наш погляд, має відбуватися у двох взаємопов'язаних напрямках.

Перший полягає в оволодінні художньою культурою шляхом поглиблення естетичного змісту виховної роботи, поглиблення розуміння вихователем оздоровчого закладу художньої культури як могутнього засобу подолання депривації та успішної соціалізації. В умовах культурно-дозвілєвої діяльності оздоровчого закладу на прикладах здобутків різних видів мистецтв (живопису, музики, театру, кіно, літератури) художня культура збагачує процес виховання своїм досвідом пошуків і досягнень.

Другий напрям передбачає формування в підлітків художніх творчих здібностей у процесі культурно-дозвілєвої діяльності. Для реалізації поставленого завдання ми пропонуємо використовувати різні форми культурно-дозвілєвої діяльності (літературно-музичні вечори, театралізовані вистави, кінодиспути, екскурсії, свята гумору, зустрічі з цікавими людьми тощо), де кожний підліток у міру своїх творчих можливостей може взяти участь. З метою формування й розвитку художніх творчих здібностей доцільно використовувати методики «прискореної адаптації» та «стислого максимуму» [3].

Для встановлення наявності творчого потенціалу підлітків та його розвитку рекомендуємо використовувати методики «діяльнісної активності» та «проблемного виховання», прийоми підбору спеціальних ситуацій (гумористична хвилинка, різноманітні ігрові прийоми, іронія, активізація потаємних почуттів підлітка, уяви, швидкість розумових процесів, образного мислення, невербального спілкування). Можна використовувати також динамізм фраз, різноманітність синтаксису, яскравий заголовок тощо. При цьому слід враховувати, що психологічна структура підлітків представлена як така, що складається з підструктур творчого спілкування, спрямованості, характеру, Я-підструктури, компетентності, інтелектуальних процесів, психофізіологічних якостей особистості.

Важливе значення має визначення шляхів формування і розвитку художніх творчих здібностей підлітків. Така робота передбачає визначити умови найефективнішого подолання психологічної депривації підлітків; простежити вплив виховання на формування творчих, моральних та інших психологічних потреб, що включає спрямованість підлітка на саморозвиток, самовиховання, підвищення рівня самооцінки; виявити як підліток усвідомлює і засвоює цінності художньої культури, як ставиться до них, як вони впливають на саморозвиток, самовизначення особистості.

В основу дослідження покладено поєднання методів виховання з методами навчання й активізації пізнавальної діяльності, залучення

підлітків до різних видів художньої культури. При цьому слід враховувати специфіку гуманістичного виховання засобами художньої культури, яке головним характеризується усвідомлення цінності людини у світі, повагою до неї, до її життя й діяльності, творчої сутності, її місця у природі та у творенні самого процесу життя [2, с. 36].

Тому, з одного боку, слід намагатися дослідити особливості підлітка, його художні творчі здібності, інтереси, мотиви, погляди, прагнення та інші внутрішні психологічні механізми, а з іншого – рівень і виховні можливості художньої культури в умовах культурно-дозвілдової діяльності дитячого оздоровчого закладу.

У ході діагностичної соціально-педагогічної роботи доцільно використовувати широкий спектр методик дослідження: метод рейтингової оцінки за допомогою методики полярних профілів, теоретичний, статистичний, контент-аналіз, метод прихованого психологічного тренінгу, порівняльний, вивчення документаційних фондів.

В оцінці відповідей підлітків слід групувати за такими ознаками: в залежності від статі, віку, структури культурно-дозвілдової діяльності. Вибір колективу гуртка чи загону як основної одиниці дослідження дає можливість забезпечити природну деталізацію груп за віком і статтю, а також допомогти чіткіше організувати проведення всіх процедур дослідження, встановити прямі контакти з викладачами, керівниками гуртків, клубних об'єднань і батьками.

У соціально-педагогічному процесі слід керуватися науковим підходом до процесу виховання, який передбачає педагогічну діагностику зазначеного процесу. Вона може здійснюватися різними способами: на основі визначення думок педагогів, батьків учнів, а також шляхом використання різноманітних психодіагностичних методик (тести, опитувальники, ігрові ситуації тощо).

Ми також рекомендуємо навчальні методи поєднувати з виховними. В якості головних нами були визначені настрої і думки підлітків.

Отже, модель виховання передбачає, через включення творів художньої культури у різні види культурно-дозвілдової діяльності, сформулювати у підлітка три блоки потреб: художньо-естетичний, світоглядний та морально-етичний.

Художньо-естетичний компонент передбачає зміну ставлення підлітків до мистецтва, художньої творчості, світової художньої культури, до національної культурної спадщини, національних традицій і обрядів; наявність естетичних ідеалів та суджень; володіння знаннями і поняттями в галузі художньої культури та творчості.

Світоглядний компонент передбачає зміну ставлення підлітка до світу, до минулого, сучасного і майбутнього, до загальноосвітніх знань, до гуманістичних ідеалів і цінностей, до духовної культури суспільства, до свого місця в світі.

Морально-етичний компонент передбачає формулювання на основі загально-філософського поняття моралі та моральності, за якими мораль

є проявом нормативної регуляції дії людини у суспільстві.

Таким чином, у процесі соціально-педагогічної роботи для підлітків оздоровчого закладу слід створювати умови для самоствердження, самопізнання, самовиховання, гуманістичного розвитку підлітків через дозвілєву діяльність шляхом засвоєння цінностей художньої культури. З метою стимулювання інтересу до художньої культури в умовах дозвілєвої діяльності слід використовувати такі принципи виховної роботи: принцип поєднання знайомих персонажів з незнайомими у процесі опанування художніми творами; принцип поєднання у діяльності різновікових груп (в залежності від мети та виду діяльності); принцип поєднання у творчій діяльності, спрямованій на саморозвиток, елементів пошукової, пізнавальної діяльності.

Оптимізації соціалізації підлітків сприятиме також урахування вимог щодо стимулювання педагогом творчого мислення підлітків: із повагою ставитись до незвичайних питань; із повагою ставитись до незвичайних ідей; показувати дітям, що їх ідеї мають цінність; надавати можливості для самонавчання, самостійного пошуку; надавати час для практики та навчання (описані В. Торенським) [3, с. 47].

Нині у психології відбувається тенденція зміни принципу дії принципом взаємодії [1], внаслідок чого діяльнісний підхід виступатиме як складова частина системного. Творчий розвиток розглядається в нашому дослідженні як один з механізмів культурного розвитку підлітка. Одним із напрямів стала побудова виховного процесу таким чином, щоб підліток під час активної дозвілєвої діяльності в умовах оздоровчого закладу отримав можливість розвивати свої духовні, емоційні потреби.

Належну увагу в педагогічній роботі слід приділяти розвиткові почуттєвої сфери підлітків. Адже почуття – це перші прояви потягів, які є посередником між свідомістю й волею. З них починається творча активність. Почуття породжують мотивацію, стимулюють мислення людини, поглиблюють її світосприймання, пам'ять, формують характер. Українські і зарубіжні психологи, говорячи про характерні риси українського народу, підкреслюють, відносно домінування у його свідомості почуття над мисленням [2, с. 38]. Це – засади гуманістичної психології, і саме на них ми орієнтувалися в першу чергу. В той же час не залишився поза дослідницькою увагою й такий важливий психологічний процес, як уява, що є неодмінною ознакою творчого становлення особистості підлітка

Отже, для успішної соціалізації підлітків, які перебувають в дитячому оздоровчому закладі, в організації культурно-дозвілєвої діяльності слід залучати різні форми виховної роботи (рольові ігри, бесіди, диспути, засідання, вечорниці та ін.). Це надає можливість визначити умови ефективного подолання відхилень у поведінці підлітків. Це, передусім, гуманне ставлення до особи підлітка, формування його творчих здібностей із залученням елементів художньої творчості. При цьому слід підкреслити, що вплив виховання на

формування психологічних потреб підлітків посилюється в результаті їх залучення до здобутків художньої культури. В процесі опанування підлітками художніх творів ефективними вбачаються прийоми поєднання знайомих персонажів з незнайомими, використанням засобів, що стимулюють їхній творчий розвиток.

Стаття не претендує на повне і всебічне вирішення порушених у ній питань, важливість і значущість яких актуалізується в період реформування системи освіти. Перспективними можуть бути дослідження проблем вивчення взаємодії оздоровчих дитячих установ із закладами освіти щодо профілактики та подолання підліткових девіацій.

Список використаної літератури

- 1. Прихожан А. М.,** Толстых Н. Н. Дети без семьи / А. М. Прихожан, Н. Н. Толстых. – М. : Педагогика, 2009. – 160 с.
- 2. Сущенко Т. І.** Фактори позашкільного виховання / Т. І. Сущенко // Початкова школа. – 2006. – №3. – С. 34–38.
- 3. Торенский В. П.** Педагогика досуга / В. П. Торенский. – М. : Просвещение, 2006. – 168 с.
- 4. Хамська Н.** Інноваційні форми та методи виховання моральних основ культури поведінки підлітка / Н.Хамська // Психологія і педагогіка професійної освіти. – 2007. – №2. – С. 137–140.

Коношенко Н. А. Культурно-дозвіллева діяльність як засіб соціалізації підлітків в умовах оздоровчого закладу

У статті обґрунтовується, що дозвілля підлітків в умовах оздоровчого закладу – це сфера, де яскраво розвивається їх природне прагнення до свободи та незалежності, активної діяльності й самовиявлення, де підлітки задовольняють особистісні потреби самоперевірки, самооцінки свого «я», де вони реалізують особисті інтереси, потреби у контактах. Запропоновано форми культурно-дозвіллевої діяльності, серед яких літературно-музичні вечори, театралізовані вистави, диспути, екскурсії, свята гумору, зустрічі з цікавими людьми тощо. Автор переконує, що в умовах оздоровчого закладу в процесі соціально-педагогічної роботи з підлітками слід створювати умови для самоствердження, самопізнання, самовиховання, гуманістичного розвитку вихованців через дозвіллеву діяльність шляхом засвоєння цінностей художньої культури.

Ключові слова: підлітки, дозвілля, культурно-дозвіллева діяльність, виховна робота, дитячий оздоровчий заклад, напрями, шляхи, діагностика, почуття.

Коношенко Н. А. Культурно-досуговая деятельность как средство социализации подростков в условиях оздоровительного учреждения

В статье обосновывается, что досуг подростков в условиях оздоровительного учреждения – это сфера, где ярко развивается их естественное стремление к свободе и независимости, активной

деятельности и самовыражению, где подростки удовлетворяют личные потребности самопроверки, самооценки своего «я», где они реализуют личные интересы, потребности в контактах. Предложены формы культурно-досуговой деятельности, среди которых литературно-музыкальные вечера, театрализованные спектакли, диспуты, экскурсии, праздника юмора, встречи с интересными людьми и т.п. Автор убеждает, что в условиях оздоровительного учреждения в процессе социально-педагогической работы с подростками нужно создавать условия для самоутверждения, самопознания, самовоспитания, гуманистического развития воспитанников через досуговую деятельность путем усвоения ценностей художественной культуры.

Ключевые слова: подростки, досуг, культурно-досуговая деятельность, воспитательная работа, детское оздоровительное учреждение, направления, пути, диагностика, чувство.

Konoshenko N. Cultural and Recreational Activities as a Means of Socialization of Adolescents in Terms of Health Establishment

The article substantiates that leisure teenagers in health institutions - an area where clearly developing their natural desire for freedom and independence, activity and self-expression where teens meet the personal needs of self-examination, self-assessment of his "I", where they sell personal interests, the need for contacts. A form of cultural and leisure activities, including literary and musical evenings, theatrical performances, debates, tours, holiday humor, meetings with interesting people and so on.

Proved that optimize the socialization of adolescents contributes accounting requirements to stimulate creative thinking teacher adolescents, with respect to unusual matters; with respect to unusual ideas; show children that their ideas have value; provide opportunities for self-learning, self-searching; allow time for practice and training.

The author argues that in a health institution in the process of social and educational work with adolescents should create conditions for self, self, self, humanistic development of pupils through leisure activities by mastering the values of culture.

Key words: teenagers, leisure, cultural and recreational activities, educational work, recreational establishment, directions, routes, diagnosis, feelings.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2017 р.

Прийнято до друку 27.06.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Омельченко С. О.